

УДК 159.934

Ольга Вікторівна ГОРБАЧОВА,

доцент кафедри педагогіки та психології

факультету № 3 (підрозділів поліції превентивної діяльності)

Харківського національного університету внутрішніх справ,

кандидат соціологічних наук;

ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-6296-736X>

ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ПІДВИЩЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ НАДІЙНОСТІ ПРАЦІВНИКІВ ПОЛІЦІЇ

Розглянуто зміст й психологічні складові феномена професійної надійності. Обґрунтовано необхідність комплексного підходу до розв'язання проблеми професійної надійності працівників поліції й доцільність впровадження сучасних психолого-педагогічних тренінгових технологій відповідно до усіх рівнів професійної підготовки.

В сучасних умовах кардинальної перебудови усієї правоохоронної системи і зміни її ціннісно-змістовних орієнтирів особливо гостро постає питання успішної професійної діяльності інституту поліції й підвищення професіоналізму його персоналу. Професійна діяльність правоохоронців належить до розряду «складних» професій, які пред'являють високі психологічні й психофізіологічні вимоги до особистості працівника. Ключовим маркером ефективності його діяльності виступає поняття «професійна надійність». До даної теми у своїх дослідженнях звертались різні вчені: Л. Балабанова, О. Бандурка, Л. Дика, В. Корнєшук, В. Крук, Д. Малєєв, В. Небиліцин С. Поялков та ін. Разом із тим, дотепер недостатньо напрацювань, які акцентують психологічний зміст цього феномена в контексті сучасної поліцейської проблематики.

Під професійною надійністю загалом розуміють властивість суб'єкта зберігати в часі у відповідних межах значення всіх параметрів, що характеризують здатність виконувати необхідні функції в заданих режимах й умовах діяльності. Це складний психо-соціальний феномен, який виявляється у стабільності позитивних результатів професійної діяльності та включає вміння прогнозувати розвиток професійної ситуації; виконання професійних функцій зі збереженням надійності їх результатів за типових і нетипових умов здійснення діяльності; навички самооцінки, саморегуляції, рефлексії, самовдосконалення тощо [1, с. 32]. Надійність варто розглядати системно, крізь призму особистісної, соціальної, професійної, функціональної та загальнодержавної сфер. До факторів, які обумовлюють професійну надійність фахівця, можна віднести об'єктивні (умови та засоби праці, організація процесу трудової діяльності тощо) та суб'єктивні (індивідуально-психологічні прояви

особистості та розвиток її професійно-важливих якостей). З-поміж внутрішніх психологічних умов, які впливають на професійну надійність, виділяють наступні: психологічні механізми (самоконтроль), психологічні властивості (тип нервової системи, спрямованість особистості, тривожність, відповідальність, дисциплінованість, стресостійкість, самооцінка тощо), психологічні функції (обсяг і стійкість уваги, короткочасна і оперативна пам'ять, логічне та образне мислення), індивідуально-психологічні якості особистості [2].

В. Криволапчук концентрує увагу на психофізіологічних складових професійної надійності, виокремлюючи наступні підгрупи: 1) психофізіологічні якості індивіда: психомоторні якості (координація, швидкість реакції); емоційно-вольові якості (сталість, витривалість, врівноваженість); якості уваги (концентрація, стійкість, розподіл, швидкість переключення, обсяг); якості пам'яті (швидкість і обсяг запам'ятовування, тривалість збереження інформації, точність її відтворення) тощо; 2) психофізіологічні характеристики індивіда: функціональна рухливість нервових процесів, обсяг оперативної пам'яті; рівень концентрації уваги; орієнтація в просторі, надійність переключення уваги та оперативного мислення тощо; 3) психофізіологічні здібності: викликати в себе відповідні образи, творчо та конструктивно переробляти їх, здійснювати реконструкцію; регулювати емоційні стани, формувати внутрішній план дій; вести спостереження за багатьма характеристиками об'єкта; аналізувати, синтезувати, абстрагуватись, порівнювати, конкретизувати, узагальнювати тощо [3].

Загалом надійність виступає інтегральною властивістю фахівця й обумовлена його спрямованістю на професійну діяльність, досвідом, професійною підготовкою. Сам процес формування професійної надійності працівника збігається з етапами його професіоналізації (професійний вибір, професійна підготовка, професійна адаптація тощо). Це підкреслює потребу розробки спеціальної комплексної системи підвищення професійної надійності правоохоронців на кожному з етапів з урахуванням особливостей професійного становлення й професійних криз особистості в умовах функціонування силового відомства, а також екстремального профілю професії загалом. Розв'язання проблеми професійної надійності (за Б. Ломовим) можливе на основі системного підходу, що передбачає дослідження зовнішніх факторів та умов професійної діяльності, усього розмаїття рівнів і механізмів психічної регуляції надійності, можливостей взаємної компенсації та стимуляції різних компонентів системи діяльності, необхідних для її забезпечення, взаємозв'язків шляхів та методів досягнення необхідного рівня надійності.

На наш погляд, у концепції розвитку професійної надійності правоохоронців має віднайти своє місце впровадження сучасних

тренінгових технологій відповідно до усіх рівнів професійної підготовки, які виявляються ефективнішими багатьох директивних та примусових методів, заборон та обмежень, а також є більш плідними, порівняно з традиційними методами професійного навчання. Адже під час тренінгу запускається механізми певної «психічної ревізії» – аналізу власного «Я», своїх відчуттів, почуттів, поглядів, переконань, цінностей, стереотипів, вчинків, у тому числі широкого спектру професійних компетенцій. У результаті тренінгу забезпечується оволодіння системою теоретичних знань та практичних професійно-психологічних навичок та вмінь, які необхідні у діяльності працівників поліції, формування готовності до ефективної поведінки у повсякденній діяльності та екстремальних умовах через активізацію інтелектуального, комунікативного та емоційно-вольового потенціалу особистості правоохоронця.

Список бібліографічних посилань

1. Гаркавцев Є. І. Сутність поняття «професійна надійність» майбутнього працівника органів внутрішніх справ. *Вісник Національного університету оборони України*. 2014. Вип. 4 (41). С. 30–34.

2. Пугачева Е. В. Теоретические аспекты профессиональной надежности работника в организации. *Современная психология*. 2013. № 1. URL: <http://modernpsy.org/ru/2013/1/2> (дата звернення: 25.02.2018).

3. Криволапчук В. О. Психофізіологічна надійність працівників кримінальної міліції. *Наука і освіта*. 2011. № 10. URL: http://scienceandeducation.pdpu.edu.ua/doc/2011/10_2011/7.pdf (дата звернення: 25.02.2018).

Отримано 05.03.2018

УДК 159.9:35.08

Максим Віталійович ГРИЩЕНКО,

начальник відділення соціально-психологічної служби

Державної установи «Хролівський виправний центр (№ 140)»,

кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник

РОЛЬ ЦІННІСНО-СМИСЛОВОЇ СФЕРИ В РЕГУЛЯЦІЇ ПРОЦЕСУ САМОРЕАЛІЗАЦІЇ ОСОБИСТОСТІ ПРАЦІВНИКА СЛУЖБИ ПЕНІТЕНЦІАРНОЇ ПРОБАЦІЇ

Проаналізовано особливості впливу ціннісних орієнтацій особистості працівника сфери виконання кримінальних покарань, служби пенітенціарної пробації на успішність його професійної самореалізації.

В умовах динамічних змін сучасних реалій життя суспільства реалізація особистісного потенціалу у професійній діяльності детермінована низкою об'єктивних і суб'єктивних чинників (готовність